

mur; nec in noxia, cæcis animi sensibus, incidamus: sed vigilemus ac sobrii simus, sedulo considerantes unde, quando et quomodo ille adoratur: inque nullo prorsus, per præsentiaæ animi absentiam ac socordiam offendamus.

ARSENII ABBATIS APOPHTHEGMATA.

Vide hujusce Patrologiae Græcæ tom. LXV, col. 87 sqq.

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΣΤΗΝ ΝΟΜΙΚΟΝ.

ARSENII MONACHI

AD NOMICUM TENTATOREM.

Ang. Mai *Classici auctores*, t. X, p. 553. Romæ 1838.

Ἴδε βρόχον ἀντὶ βρόχου, ψυχικὲ, παγίδα ἀνθ' ἡς Α ἔστησας παγίδος· ἵδε πῶς ἐμπέπτωκας εἰς ὅν ὥρυξας βάθρον κατὰ Χριστοῦ· ὅθεν ὁ σός σε νόμος ἀντὶ Χριστοῦ ἐξελεγχέτω, πότερον ὡς Θεῷ, ή ὡς ψιλῷ ἀνθρώπῳ τὰ τῆς πείρας ἐφήπλωτας ὅθεσμα δίκτυα; εἰ μὲν τὸ πρῶτον, μεματαίωσαι· Θεὸς γὰρ πειραστῶν δικτύοις οὐδαμῶς ζωγρεῖται· μᾶλλον δὲ καὶ ἀγαπᾶν ὁ φειδεῖς ἐξ ὅλης διανοίας, καὶ ψυχῆς, καὶ λειχύος· εἰ δὲ τὸ δεύτερον, δὲ ὡς σεαυτὸν τὸν πλησίον ἀγαπᾶν, παρὰ τοῦ νόμου δεδιδαγμένος, οὐδαμῶς πειράζειν δίκαιοις ἀν εἶτε· οὕτως γὰρ ἀν πειράσει τις ἔαυτὸν, οὔτε ἐν λόγῳ παγιδεῖσαι, καὶ θανάτῳ παραδοῦναι ζητήσειε. Πῶς οὖν σεαυτὸν διὰ τῶν κατὰ τοῦ πλησίον βρόχων καταπνίγων οὐκ αἰσθάνῃ; οὐδὲ ἐννοεῖς ὅτι τοῖς πονηροῖς γείτοσιν ἐπιταπλασίονα εἰς τὸν κόλπον τὰ δεινὰ ἀποδίδοται; Άλλὰ Χριστὸς τῇ οἰκείᾳ μακροθυμίᾳ καὶ ἀνεξικακίᾳ χρύμενος, δρῶς μὲν οὐ πράττειν, οὐδὲ δικνοεῖσθαι, δρῶς δὲ ἀποκριθῆναι φῆσιν, ἵσως κἂν τοὺς ἔαυτῆς λόγους ἐπαισχυνθεὶς παλινφθίαν ἀπὸ τῆς ἐν πλάνῃ ματαιότητος ἄφειεν· «Οὗτοι, φησί, ποιει, καὶ ζήσῃ»· » οὕτω πάντα τὸν ἐν κινδύνῳ, τὸν ἐν ἀνάγκῃ, τὸν ἐν περιστάσει σεαυτοῦ πλησίον ἔχε. Ο δὲ μήτε ἐξ αὐτῆς τῆς ἐν νόμῳ ἐντολῆς, μήτε ἐκ τῆς τοῦ Σωτῆρος προτροπῆς φωτεινοῖς, μήδὲ ὑπὸ τοῦ οἰκείου συγειδότος ἀπελεγχοῖς, οἷα δέ τις ὅρις πονηρὸς μικρῷ τῇ διὰ νόμου πληγῇ τὴν κάραν ἀλγήσας, τὴν ιοδόλον γλῶτταν κινεῖ, καὶ τὴν θανατηφόρον πᾶσαν εἰς τούμφαντες ἀπογυρνοῖ κακίαν. Θέλων γὰρ, φησί, δικαιοῦν ἔαυτὸν, ταυτέστιν ἔαυτὸν ὑπὲρ ἀπαντας νομίζων δίκαιον, καὶ μηδένα

En laqueum pro laqueo, nomine, et pedicam pedicæ oppositam. Videsne te in illam ipsam soveam, quam Christo fodieras, delapsum esse? Quare lex tua Christi loco in te inquirat, ut sciamus, utrum ut Deo an mero homini perfidas illas struxeris insidias. Si ut Deo, sane frustratus es; Deus enim insidianum dolis circumveniri nequit; quem a fortiori ex tota mente, ex toto animo, totis viribus diligere debes: si ut mero homini, tentamentum id non minus injustum erit, siquidem proximum sicut te ipsum amare lex jubet. Et revera quis tandem seipsum tentare dolosis verborum ambagibus voluerit, ut postmodum morti semet tradat? Annon vides te, dum proximo tuo laqueum nectis, eodem supplicio circumstringi? Nonne videtis vicinos maleficos septemplicem maleficii penam dare? Econtra Christus pro ea qua est animi mansuetudine ac patientia, omissa bene faciendi cogitandique necessitate, sermonis congruentiam commendat, metum eximendo ne aliquando falsiloquii retractationem experiamur: «Sic, inquit, facito, et vives.» Sic tu omnem habeto proximum in periculis, in necessitatibus, in quibuscumque rebus constitutum. Qui autem neque ex legis mandatis, neque ex Salvatoris ipsius præceptis, neque ab ipsa conscientia redargutus resipiscit, is, sicut serpens venenosus, dum caput ejus legis plectitur verberibus, linguam movet venenatam et omnem malitiam mortis genitricem in lucem prodit. Namque seipsum vult justificare, se omnibus cæteris

justiorum autem, tantum abest ut qui parem credat, ut eadem motus superbia: « Quis est proximus meus? » roget. At nonne est tibi pater, o homo, nonne mater, frater, amicus, cognatus, vicinus, affinis, nemo denique in tota civitate tui similis? Proh! fatuitatem vanæ mentis indicatricem hominis qui humanæ se naturæ superiorem credit! Quem cum Salvator sic stolidæ superbientem videret, in mentem ejus inducit alios qui natura, alios qui voluntate ei propinqui sunt, addendo ea quæ in parabola in rem commemorantur. Adamum ut communem omnium proavum in medium assert, quippe ex quo omnes fratres et proximi sint et habendi et nominandi; dein fratres et propinquos eos nuncupat qui mutuo ac voluntario beneficentia vinculo junguntur, eoque magis quod non natura, sed libera voluntate societatem inter se inierunt. « Homo descendit. » Vides parabolam, et cum ea Christum qui legisperiti animum ad saniora reducit; vides Christum ex Adamo procedentem, nosque omnes edocentem quod, si de virtutum fastigio ad vitiorum abyssum delabimur, a dolosis decipiemur prædonibus, et nisi quantocius inde emergamus, morti animi aeternæ trademur. Sic igitur legisperiti mores corriguntur, ipse enim secundum præceptum: « Dilige proximum tuum, » et, « Odio habe inimicum tuum, » naturam in duo dividendo omnem alienigenam pro hoste habet. Lex enim quædam hostilem in alienigenas gerere animum jubet, non tam odio — communis enim omnibus natura —, sed quia cum ihs commicentes non raro eorum idolatriam amplectebantur. Non omnes porro Judæos sibi propinquos putabat, sed eos tantum qui in virtutibus exercendis cum ipso certabant. Sed nomicus noster, sui plenus, omnibus præcellere ratus, neminem re aut nomine semetipso dignum arbitrabatur. Quare Christus istius, et omnium qui eadem misera conditione afflicti erant, morbum sanaturus, universim « Homo quidam » dicens, non hunc aut illum, naturæ humanæ participem proximi denominatione designandum esse innuit, et legem quæ: « Ama proximum, » et, « Odio habeo inimicum, » tanquam imperfectam præterit, suam substituendo quam alibi quoque commendat, « Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos, et orate pro persequentibus vos. » Omnes hujusmodi Judæi inimicos credebat, proximos autem qui contrarium faciebat. Tali modo igitur legisperitum tentat et per parabolam eo redigit, ut vel invitus fateatur legem esse imperfectam qua præcipit odisse inimicum et diligere proximum; perfectam autem et perficiendis iis qui eam sequuntur, idoneam eam quam illi substituit, et quæ docet omnes diligendos, neminem pro hoste habendum esse, pro proximo autem quicunque auxilio indiget, sive ethnicus, sive Judæus. Sic igitur sacerdotem ac levitatem qui nullam ei qui inter latrones ceciderat opem tulere, velut non proximos, imo ut alienigenas, ut sicarios demonstrat. Quicunque enim manum non porrigit ei

A μηδεμῶς ἔσυτῷ ξενοῦ, οὐ καὶ πλησίον αὐτοῦ τυγχάνειν. « Ω δεινῆς ὑπερηφανίας! « Καὶ τίς μού ἐστι πλησίον, φρεσί; Καὶ μεθ' ἔτερον; Ἄρα οὐ πατέρα σοὶ ἐστιν, οὐ βρωπόν, οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφός, οὐ φίλος, οὐ συγγενής, οὐ γείτων, οὐκ ἀγχιστεύων, οὐδέ τις τῶν ἐν τῇ πόλει ἔτερος; Φεῦ τῆς οἰήσεως καὶ τῆς ἀλαζονείας! οὗτος ἔσυτὸν ὑπέρτερον τῆς ἀνθρωπίνης ἡγεῖται φύσεως. Διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ εὔτως ιδὼν ἀνοηταίνοντα, καὶ τῶν ἐν φύσει ὑπομιμήσκει πλησιάζεντων, καὶ τῶν ἐν προαιρέσει, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ παραβολῇ ὅτλαθροσυμένων, ἵνα πατέρα μὲν κοινὸν τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀδὰμ ἐπιγνῷ, ἐξ οὗ πάντες ἀνθρώποις ἄλλήλων ἀδελφοί, καὶ πλησίον, διὰ τὴν ἐκείνῳ κοινωνίᾳν, καλεῖσθαι ἀξιοί· εἴτα καὶ τοὺς κατὰ προαιρεσιν ἄλλήλους εὑργετεῖν, καὶ ὑπ' ὅλλήλων εὑργετεῖσθαι ἐθέλοντας, ὀδελφούς καὶ πλησίον καλέσσειν· οὐ καὶ τοῦ πλησίου εἰσὶ πλησιάτεροι, ἐπείπερ οὐ φύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ προαιρέσει τὸν πρὸς ἄλλήλους ἔχοντι πλησιασμόν. « Ἀνθρωπός τις κατέβαινεν. » « Ὁρα παραβολὴν, καὶ τὴν τοῦ νομικοῦ ἐτραπέμενην διάνοιαν διορθουμένην, καὶ τὴν ἐξ Ἀδὰμ ἔως Χριστοῦ κατάστασιν ὑπαινιτομένην, καὶ τὸ μὲν ἔκαστον διδάσκουσαν, ὅπως ὅταν ἐξ ὕψους πολιτείας ἐναρέσου εἰς βάθος ἀνομιῶν ἐαυτοὺς κατενέγκωμεν, ὑπὸ ληστῶν τιτρωσκόμεθα νοητῶν, καὶ εἰ μὴ θάττον ἀνανήψαντες ἐκεῖθεν ἀνακληθῶμεν, τῷ τῆς ψυχῆς αἰωνίῳ καθυποβαλλόμεθα θανάτῳ· καὶ τὸν μὲν νομικὸν οὕτως διορθοῦται, αὐτὸς γάρ κατὰ τὸν, « Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, » καὶ, « Μισήσεις τὸν ἔχθρόν σου, » καὶ, « Μισήσεις τὸν ἔχθρόν σου, » καὶ λεπτούς τοὺς πάντας τοὺς πλησίους αὐτοῦ ἢ εἶναι ἢ λέγεισθαι· ἀλλ' ὁ Χριστὸς τὴν αὐτοῦ καὶ τῶν τὰ ἵσα αὐτῷ νοούντων ἀγνωστῶν ἐπανορθῶν, διόρματι κοινῷ τῷ, « Ἀνθρωπός τις, » οὐ τόνδε ἢ τόνδε, ἀλλὰ πάντα τὸν ἀνθρωπίνης μετέχοντα φύσεως πλησίον δεῖν καλεῖσθαι διδάσκει· καὶ ἔχθρον μηδὲ ὄντεναοῦν εἰδέναι θεσμοθετεῖ, τὸν μὲν λέγοντα νόμον, « Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, » καὶ, « Μισήσεις τὸν ἔχθρόν σου, » ὡς ἀτελῆ παριών, τὸν δὲ ἔαυτοῦ συνεισφέρων, δὸν καὶ ἀλλαχοῦ τίθησι λέγων· « Ἀγαπᾶς τοὺς ἔχθρους ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπιτρεπόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς· δῆλον γάρ ὅτι τοὺς τοιωτούς πάντας ἔχθρους ἥγοντο Ιουδαῖοι· τοὺς δὲ τάνατία ποιεῦντας, πλησίον. » Οὐεν οὕτω τὸν νομικὸν ἐκπιέζει, καὶ κατάγχει τῇ τῆς παραβολῆς δυνάμει, ὡς καὶ ἀκοντα ἀνομολογῆσαι ἀτελῆ μὲν εἶναι, καὶ ἀτελέσιν εἰρήσθαι τὸν, μισεῖν τὸν ἔχθρον, ἀγαπᾶν δὲ τὸν πλησίον, καλεύοντα νόμον· τελειώτατον δὲ καὶ τελειωτόταν, δὸν αὐτὸς θεσμοθετεῖ· ἀγαπᾶν πάντας ἀπλῶς διδάσκων, καὶ μηδέναι, ἔνθα γρή εὑργετεῖν,

ώς ἔχθρον ὄρσην· πάντα δὲ ἀνθρωπον πλησίον ἤγει· Λαζαρίας τὸν εὐεργεσίας δεῖμανον, καὶ τὸ ἔθνικὸν ἥ, καὶ τὸ Ἰουδαιός. Τούτῳ γοῦν τῷ τρόπῳ, καὶ τὸν τε λεπέα, καὶ τὸν Λευΐτην τοὺς μὴ εὖ ποιήσαντας τὸν ὑπὸ τῶν ληστῶν τετραυματισμένον ἀποθείκνυσιν, οὐ πλησίον δυτας, ἀλλ' ἀλλοστρίους μᾶλλον, καὶ φενεῖς καὶ ἔχθρούς· παντὶ γάρ τῷ ἐν τινι πόνῳ, ή κινδύνῳ, ή φόνῳ βοηθεῖν δυναμένῳ, καὶ μὴ βοηθὸν παρέχοντι χεῖρα, τὴν τοῦ φόνου αἴτιον ἐπιγράφεται· καὶ οὐδεὶς δέ οὐ τοὺς τοιούτους ἐσχάτως μέμφεται· καὶ μέντοι τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ τὸν ἔθνικὸν Σαραρεΐτην φιλανθρωπότερον τοῦ λεπέας καὶ Λευΐτου, ἐπὶ τὸν ἐξ Ἱερουσαλήμ καταβαίνοντα Ἰουδαίον πείθει· καὶ τὸν νομικὸν ἀνομολογῆσαι, μᾶλλον δὲ πλησίον· καὶ μηδένα διαιρεῖν, ἀπλῶς δὲ πάντα εὐεργετεῖν καὶ ἀγαπᾶν τὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν φύσιν τελοῦντα· «οὕτω γάρ, φησί, πολει καὶ σώζῃ. »

A qui in adversitate, in periculis, in vitæ discrimine versatur, necis patratae reus habetur et omnium accusationem subit; atque re ipsa ostendit Samaritanum licet ethnicum humaniorem sacerdote aut levita erga Iudeum Hierosolymis profectum fuisse, idque confiteri legisperitum adigit, ita ut sine discriminatione omnibus bene faciat ac diligit quicunque ejusdem naturæ particeps est. • Sic, inquit, facito, et salvus eris. •

JOAN. GEORGII KRABINGERI NOTÆ AD SYNESII ENCOMIUM CALVITII *.

(1-2) *Συνεστον φαλάκρας ἐγκώμιον.* Sie codd. Par. A D Vatic. et Monac. C una cum editis libris. Flor. A et Par. C Συνεστον om. Veneti. B C exhibent Τοῦ αὐτοῦ φαλάκρας ἐγκώμιον. Post Συνεστον Rehd. inserit λόγος. Monac. A habet Συνεστον Κυρηναῖου φιλοσόφου φαλάκρας ἐγκ., cod. Matri. n. LXIX, apud Iriarten (Reg. biblioth. Matri. codd. Græcc. mss. vol. I, p. 247), Συνεστον Κυρηναῖου φιλοσόφου καὶ φήτορος φαλάκρας ἐγκ. Monac. E, Συνεστον Κυρηναῖου λόγος, φαλάκρας ἐγκ. Monac. B D, Τοῦ αὐτοῦ φαλάκρ. ἐγκ. λόγος πρίτος. Contra Flor. B, Τοῦ αὐτοῦ ὑπὲρ φαλ. Par. B, et Barb., Συνεστον Κυρηναῖου φιλοσόφου καὶ ἐπισκόπου Πτολεμαῖδος (Barb. Πτολεμαῖδος, sic) λόγος κατὰ κόρης καὶ ὑπὲρ φαλάκρας. Venet. A, Συνεστον Κυρηναῖου ἐπισκόπου ἐγκώμιον περὶ φαλάκρας. Sed φαλάκρας ἐγκώμιον confirmatur quoque a Nicephoro Callisto *Histor. eccl. XIV*, 55, t. II, pag. 571, C, et a Macario Chrysocephalo in *Roset.* ap. Villoison. in *Anecdott. Gr.*, t. II, pag. 9, nec non ab Eudocia in *Viol.* ap. eundem Villois., t. I, p. 389, et ab Suida v. Συνέστος, ubi tamen ut in Joan. Tzetzæ *Chiliad.* xi, 725, inverso ordine legitur Ἐγκώμιον φαλάκρας.

Post dicta a Petavio in Monito, digna vero imprimis est quæ apponatur ipsius Synesii epistola 74, ad Pylämenem amicum una cum hujus opusculi exemplo Constantinopolin missa, cuius verba haec sunt: «Ἐπεμψάς τοι τὸν λόγον Ἀττιχουργῆ τῆς ἀκριδοῦς ἐργασίας, δὸν ἂν μὲν ἐπαινέσῃ Πυλαιμένης ἡ κριτικωτάτη τῶν ἀκοῶν, αὐτὸν τοῦτο τῇ διαδοχῇ τοῦ χρόνου συγέστησεν· εἰ δὲ μηδὲν φανεῖται σπουδαῖον· ἔξεστι παιζειν τὰ παιγνία. Eiusdem sere generis est epist. 4, ad Nicandrum scripta, ex qua, cum prolixior sit, quam ut integrum addere possimus, ea tantum, quæ ad rem nostram maximi sunt momenti, delibemus. Ο δὴ παρὼν οὗτος λόγος, inquit Synesius, ἡστίνος μὲν ἔστι μερίδος (sc. τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας καὶ τῆς συννάου ταύτη ποιητικῆς, ἢ τῆς πανδήμου ρητορικῆς), ἀπὸ τῆς ὑποσχέτεως αὐτοῦ κατερεῖ· παρ' ἐμοῦ δὲ οὕτως ἡγαπήθη διαφερόντως, ὡς ἡδιστ' ἀν αὐτὸν εἰσποιῆσαι φιλοσοφίᾳ καὶ τοῖς γνησίοις ἐγκρίναται. Άλλὰ τούτο μὲν οὐ φασιν ἐπιτρέψειν οὐδὲ οἱ νόμοι τῆς πολιτείας· δεινοὶ γάρ

εἰσιν εὐγενεῖας προστάται. Εχει δὲ κέρδος ὃ τι ἀν αὐτῷ λάθρᾳ χαρίσωμαι· καὶ πολλὰ τῆς σπουδαίας μερίδος εἰσήνεγκα (codd. Lips. et Monac. 476, c. editt. Ald. et Naogeorg., atque marg. Morell. exhibent συνειτήνεγκα, quod præferendum videtur). Αν μὲν οὖν καὶ σὸν δοκῇ, κοίνωσαι (cod. Mon. 490, scribit κοίνωσον) τὸν λόγον τοῖς Ἑλλησιν· ἀποψησθεὶς δὲ ἐπανίτω παρὰ τὸν πέμψαντα. Cæterum vid. quæ de ingeniosissimo ac lepidissimo hoc nostri libello docte accurateque nuper disputavit vir erudit. Amilius Theodorus Clausen in *Comment. de Synesia philosopho, Libyæ Pentapoleos metropolita*, quæ prodidit Hafniæ 1831, 8

CAPUT PRIMUM.

(3) *Διωρι τῷ χρυσῷ τὴν γλῶτταν.* De Dion Prusæo, ob insignia linguae ornamenta Xρυσοστόρῳ (s. χρυσῷ τὴν γλῶτταν, cf. Themist. or. v. p. 65 D) appellato (vid. Fabric. Bibl. Græc., vol. V, p. 422 sq., ed. Harles.), qui imperante Cæsare Trajano floruit, ipse noster in *Dion.*, pag. 55, C, ita judicat: «Ημῖν δὲ ὁ Δίωρι τῇ μὲν περιβολῇ τῆς γλῶττης, τῇ χρυσῷ εἶχεν, ὥσπερ καὶ λέγεται, σοφιστῆς ἔστω διὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ, εἰ τις ἀξιοῦ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς φωνῆς σοφιστικὸν ἀγώνιτρα οἰεσθαι. Theodor. Metochit. *Miscell.*, p. 743: «Εοικε δὲ καὶ Δίωρι ὁ Προυσαῖς, δὴν ἐπ' εὐφωνίᾳ τασσοῦτον ἐθαύμασαν, ὥστε καὶ χρυσοῦν τὴν γλῶτταν καλεῖν, «Ἑλληνες, τοῖτ' αὐτὸν ἔγνεωρακάως, δὲ νῦν φαμεν, καὶ σίκοθεν, οἵμαι, πεπειραμένος. — Mox in Venet. A, pro κόρης περιπέμπειν σcribitur κώμης.

(4) *Οὕτω δὴ τι λαμπρόν.* Sic codd. mei omnes. Vulg. δῆτα. Herodot. III, 12, Αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων (sc. κεφαλαὶ εἰσὶν) οὕτω δὴ τι λασυραῖ, μόγις ἀν λίθῳ παίσας διαρρέεισας. Cf. Boissonad. ad Eunap., p. 557, interpret. ad Theocrit. Id. xv, 83, p. 420, ed. Riessl., Bekker. Spec. Philostr., p. 65 sq., Jacobs. ad Philostrat. *Sen. imag.*, p. 454, et indic. ad Agath. p. 415, ed. Niebuhr. Nostri haec verba laudans Thomas Mag., p. 665, habet δὴ τοι, confusione frequentissima. Vid. Heindorf. ad Plat. *Phœdr.*, p. 237.

* Cf. supra, col. 1167, not. (a).